

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1418063/2

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב דוד יוסף – נשיא, הרב מימון נהרי, הרב מאיר פרימן

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד ענבר לב)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אורלי אסולין אברמוף)

הנדון: סמכות בית הדין למפרע על החלטות שניתנו בעבר בתיקי מזונות ילדים, לאחר החקיקה החדשה

פסק דין

בפני בית הדין ערעור האם - המערערת, על החלטת בית הדין האזורי בפתח תקוה מיום י"ח באדר תשפ"ה (18/03/2025), בה נקבע כי אין לבית הדין סמכות לדון בעניין מזונות הילדים, תוך ביטול כל ההחלטות שניתנו בבית הדין במשך שנות הדיונים בעניין מזונות הילדים.

רקע

הצדדים נישאו בשנת 2005, והתגרשו בבית הדין האזורי ביום ז' אב תשפ"ג (25/7/2023), ולהם שני בנים קטינים. ביום 20/3/2022, המערערת הגישה תביעת גירושין, לה כרוכה, בין היתר, את עניין מזונות הילדים. בתחילת ההליך המשיב הביע התנגדות לסמכות בית הדין והגיש בקשה למחיקת התביעה מחוסר סמכות. בהחלטת בית הדין האזורי מיום ו' באייר תשפ"ג (27/04/2023), נקבע כי הסמכות לדון במזונות הילדים נתונה לבית הדין. להלן לשון ההחלטה האמורה:

"התקבלה תגובת האם בהתאם להחלטה מתאריך 2.4.23 ולבקשת האב למחיקת התביעה מחוסר סמכות לטענתו.

לאחר העיון בבקשה ובתגובה ובחומר שבתיק, דין טענת האב להידחות, שכן טענתו מבוססת על פי פסיקת בג"ץ המצוינת בבקשותיו, אך ביה"ד מבהיר כי לאחר מכן ניתנה החלטת בית הדין הגדול (תיק 1250217/3) מתאריך 10/10/21 אשר הכריעה כי אין בהחלטת בג"ץ כדי לקבוע היעדר סמכות בית הדין בנושא מזונות ילדים אשר נכרכו כדין בהתאם לסעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים.

לא נעלם מעיני בית הדין כי גם פסק הדין מבית הדין הגדול תלוי ועומד בערעור בפני בג"ץ, אך כל עוד לא הוכרע הערעור, אין מניעה מלקבוע כי הסמכות נתונה לבית הדין, ומשכך הסמכות בנושא מזונות הקטינים, נתונה לבית הדין.

האם הציגה חוזה שכירות על סך 7,500 ₪, אך מדובר בדירה בת 5 חדרים, הואיל ולצדדים שני ילדים, די בדירת שלושה חדרים לצורך מגורי האם ושני ילדים.

משכך ביה"ד יקבע לפי שיקול דעתו את עלות השכירות לדירה בגודל זה, ע"ס 4,500 ₪ ודמי המדור יקבעו בהתאמה לסכום זה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביה"ד מחליט:

(א) הסמכות בנושא מזונות הקטינים, נתונה לבית הדין.

(ב) האב ישלם כדמי מדור ואחזקתו סך 2000 ₪ לחודש.

(ג) דמי המדור הינם חלק מהמזונות ומועד תחילת החיוב הינו חודש 3/23, וישולמו ב-5 לכל חודש פי שנקבע בהחלטה מתאריך 23/3/23.

עד כאן ההחלטה שקבעה את סמכות בית הדין בתחילת ההליך.

בעקבות ההחלטה עסק בית הדין האזורי בעניין מזונות הילדים במשך השנים האחרונות. ניתנו החלטות בנידון מזונות הילדים ומדורם, לאחר בחינת הנתונים.

לאחר פסיקת בג"ץ בתיק 5988/21, בו נקבע כי הלכת שרגאי עומדת על תילה ובתי הדין אינם מוסמכים לדון בעניין מזונות הילדים אגב כריכה, הגיש המשיב בקשה נוספת לבית הדין האזורי למחיקת ההליך בטענת חוסר סמכות, בהתאם לפסיקת בג"ץ. הפעם נעתר בית הדין לבקשתו בהחלטה נשואת הערעור, שניתנה ביום י"ח באדר התשפ"ה (18/03/2025) ובה נאמר:

"בקשת האב למחיקת התביעה.

בהתאם לאמור בהחלטה מתאריך 27/4/23 והואיל והאב העלה מלכתחילה את טענת חוסר הסמכות, לפיכך ביה"ד מחליט:

(א) התיק ייסגר, הסמכות נתונה לבית המשפט.

(ב) כלל ההחלטות שניתנו בתיק, מבוטלות למפרע."

עד כאן ההחלטה נשואת הערעור.

להלן עיקרי טענות הצדדים, כפי הנחוץ להכרעת הדין:

טענות המערערות

בית הדין האזורי לא נימק את החלטתו.

החלטת בית הדין האזורי שקבעה בתחילת ההליך כי לבית הדין נתונה סמכות, הינה החלטה חלוטה. החלטות בית הדין אינן יכולות להיות החלטות "על תנאי".

פסיקת בג"ץ לביטול הסמכות תחול רק על הליכים חדשים ולא על הליכים בהם נקבעה הסמכות בהחלטה שיפוטית חלוטה.

קיימת פגיעה במזונות שכבר נאכלו ואין להשיב מזונות שנאכלו.

פסיקת בית הדין האזורי תגרור את הצדדים להתדיינות מיותרת ומזיקה.

הוגשה הצעת חוק ממשלתית להחזרת הסמכות לבתי הדין, בדרך כלל הצעות חוק ממשלתיות מתקבלות, אז תתהפך הקערה על פיה. נוצר מצב הדומה למידת סדום, כך בציטוט מכתב הערעור:

"בכל הכבוד הראוי, על בית דין נכבד זה לשקול, האם החלטת ביה"ד האזורי אינה דומה למידת סדום? הייתכן כי בעל דין אשר משך שנים עמל לנהל את עניינו בפני ביה"ד האזורי יידחה מפניו רק בשל החלטה דווקנית שניתנה בין פרק הזמן שהחל מעת פסיקת בג"ץ האחרונה ויסתיים לאחר חקיקת החוק העתידי? מדובר בדווקנות פרוצדוראלית, אשר חוטאת למטרתו של ביה"ד לעשות צדק ואשר פשוטו כמשמעו מהווה עינוי דין למערערת."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ככל והערעור יתקבל, מבקשת להעביר את המשך הטיפול להרכב אחר של בית הדין האזורי. מבקשת לחייב את המשיב בהוצאות ההליך.

טענות המשיב

יש לדחות את הערעור תוך חיוב המערערת בהוצאות הדיון. פסיקת בג"ץ מחייבת את בתי הדין, וצדק בית הדין האזורי בהחלטתו התואמת את פסיקת בג"ץ בתיק 5988/21, שאין לבתי הדין סמכות לדון במזונות הילדים בהעדר הסכמה. טענת חוסר הסמכות עלתה כבר בהזדמנות הראשונה. פסיקת בג"ץ בתיק 5988/21, שמטה את הבסיס של ההחלטה שניתנה בתחילת ההליך בעניין סמכות בית הדין. בית הדין עצמו הבהיר בהחלטה שקבעה את הסמכות בתחילת ההליך, שיש להמתין להכרעת הבג"ץ. משכך, מדובר בהחלטת ביניים. בית הדין האזורי לא קיים דיון בפסיקת מזונות קבועים אלא פסק רק מזונות זמניים. קבלת כספים שנפסקו בחוסר סמכות אינה מקנה זכות קנויה. לא קובעים מציאות משפטית על סמך אפשרות של חקיקה עתידית שעדיין לא נחקקה, החוק הקיים ופרשנותו בבג"ץ הם המחייבים. המשיב מסיים את כתב תגובתו לערעור, כדלהלן:

"לאור כל האמור לעיל, ולאחר שכבוד בית הדין האזורי פעל כדין, בהתאם לעובדות התיק, להלכת שרגאי, להלכה הפסוקה בבג"ץ 5988/21, מתבקש בית הדין הנכבד לדחות את הערעור על הסף או לגופו, בהיותו חסר יסוד משפטי, סותר את הדין המחייב ונעדר עילה. להותיר את החלטת בית הדין האזורי מיום 18.3.2025 על כנה, ולחייב את המערערת בהוצאות שכר טרחת עו"ד בסך שלא יפחת מסך 2,000 ש"ח בתוספת מע"מ או כל סכום אחר שימצא בית הדין הנכבד לנכון בנסיבות העניין, נוכח ניהול מיותר המהווה שימוש לרעה בהליכי משפט, ניהול הליך טקטי-עוקף במטרה למשוך סמכות שלא כדין, תוך הכבדה מיותרת על המשיב שנותר חסר כל, חוסר תום לב ותוך ניסיון לעקוף הלכה מחייבת."

דיון

חקיקה מעודכנת

ביום כ"ז בחשוון תשפ"ו (18/11/25), נכנס לספר החוקים חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון מספר 6 – הוראת שעה), התשפ"ו – 2025, להלן לשון החוק:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

1. תיקון חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) – הוראת שעה

בתקופה של שנתיים מיום תחילתו של חוק זה (להלן – תקופת הוראת השעה) יקראו את חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953 (להלן – החוק העיקרי), כך שבסעיף 3, במקום "מזונות לאשה ולילדי הזוג" יבוא "מזונות לאישה, מזונות לילדי הזוג והשבה של הוצאות מזונות לילדי הזוג שהוציא אחד ההורים, להורה השני; בסעיף זה, "מזונות לילדי הזוג" – כלל ענייני צורכיהם הכלכליים של ילדי הזוג, ובכלל זה הוצאות למדורם, לחינוכם ולרפואתם, בעבר ועד הגיעם לגיל שבו ההורים אינם מחויבים במזונותיהם לפי כל דין לרבות הלכה פסוקה".

2. תחולה

הוראות סעיף 3 לחוק העיקרי, כנוסחו בחוק זה, יחולו בתקופת הוראת השעה גם על תביעה למזונות ילדים שנכרכה בתביעת גירושין, אשר הייתה תלויה ועומדת ביום תחילתו של חוק זה, אולם לעניין תביעה כאמור שניתנה בה, ערב יום התחילה, החלטה בבית המשפט או בבית הדין הרבני, הקובעת סמכות או החלטה בעניין המזונות, יחולו הוראות הסעיף האמור רק אם ההחלטה קובעת סמכות לבית הדין הרבני בעניין המזונות לילדי הזוג או שניתנה בבית הדין הרבני החלטה בעניין מזונות לילדי הזוג, ואם ניתנה החלטות שונות לעניין הסמכות – ההחלטה הקובעת סמכות לבית הדין הרבני ניתנה לפני ההחלטה האחרת.

מהחוק האמור עולה כי כיום בתי הדין הרבניים מוסמכים לדון בכל ענייני מזונות הילדים שנכרכו לתביעת גירושין. אין ספק כי פסק הדין נשוא הערעור לא היה ניתן לו הייתה ידועה שאפשרות תיקון החקיקה הינה אפשרות מעשית וקרובה. קיימת אם כן חוסר מתינות הקרוב לטעות בשיקול הדעת בפסק הדין של בית הדין האזורי שביטל בהינף יד את הסמכות ללא המתנה, שנדרשה, עד לבהירות המצב החוקי והמשפטי.

הנחיות נשיא בית הדין הגדול

יתרה מכך, הנחיית נשיא בית הדין הגדול לדייני ישראל אז הייתה להמשיך לדון במזונות הילדים, גם לאחר פסיקת בג"ץ בתיק 5988/21, זאת בשל הנימוק שהיה צפוי תיקון קרוב בחקיקה ומנימוקים נוספים. בהמשך, נשיא בית הדין הגדול אף שלח לדייני ישראל שתי איגרות בנידון. האיגרות נשלחו בעקבות פסקי דין של בית דינו בהם נקבעה סמכות בית הדין בעניין מזונות הילדים. באיגרות נקראו דייני בית הדין בישראל להמשיך לדון בעניין מזונות הילדים.

להלן האיגרת הראשונה מיום ט' בניסן תשפ"ה, שנשלחה בעקבות פסק הדין שניתן על ידינו ביום כ"ג באדר תשפ"ה (23/3/25) בתיק 1490441/1:

"בס"ד

לכבוד

דייני ישראל היקרים, די בכל אתר ואתר

שלום רב לאוהבי תורתך

פונה אני בזאת לכל דייני ישראל בבקשה שלא ימהרו במתן החלטות המבטלות את סמכות בתי הדין לדון בעניין מזונות הילדים, בכריכה לתביעות גירושין.

אנו נמצאים במאבק משפטי וחקיקתי להכרה בסמכות בתי הדין לדון במזונות הילדים ויש להמתין ולראות מה ילד יום. ה' ישמע תפילתנו להרמת קרן התורה ובעזרת ה' תוסדר סמכות בתי הדין לדון בעניין מזונות הילדים.

לאיגרת מצורף פסק דין של בית הדין הגדול מיום כ"ג באדר תשפ"ה (23/3/25) בו נאמר:

"סמכות לדון במזונות הילדים מכח כריכה:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המערערת העלתה טענה נוספת בעניין חוסר הסמכות לאור פסיקת הבג"ץ שהתקבלה לאחרונה ממנה עולה שלא ניתן לכרוך את עניין מזונות הילדים לתביעת גירושין בבתי הדין.

... מוקדם עדיין לקבוע שהחלטת הבג"ץ מחייבת מתן החלטה מיידית לביטול סמכות בית הדין מלדון בעניין מזונות הילדים. שכן הוגשה בקשה לדיון מורחב בבג"ץ והחל הליך חקיקה לשינוי תוצאות פסיקת הבג"ץ... אין להזדרז במתן החלטות בעניין חוסר סמכות בתי הדין מלדון בעניין מזונות הילדים ויש להמתין לתיקון המעוות כך שתוסדר סמכות בתי הדין לדון בעניין מזונות הילדים. בית הדין מנצל הזדמנות זו לקריאה לבחינה מחודשת של הסוגיה בבג"ץ בהרכב מורחב. כמו כן בית הדין פונה בקריאה נרגשת לכל המחקקים בעם להשלים במהרה את הליך החקיקה הנדרש להסדרת סמכות בתי הדין לדון בעניין מזונות הילדים בכריכה לתביעות גירושין וכנוהל הקיים מקדמא דנא. יובהר כי ענין מזונות הילדים כרוך בעצם טבעו בעניין הגירושין, סוגיית מזונות הילדים הינה אחת הסוגיות העיקריות המעכבות את הליך הגירושין. סמכות בתי הדין נחוצה על מנת ליעל את סיום סכסוכי גירושין בצורה מהירה ובכך למנוע עגירות...

לאור האמור מחליט בית הדין:

... בעניין כריכת מזונות ילדים לתביעת גירושין, אין למהר בקביעת חוסר סמכות בטרם התבאר המצב המשפטי הסופי ומצב החקיקה בנידון.

אני קורא לכל דייני ישראל לנהוג בדרך האמורה ולא למהר ולהחליט על ביטול הסמכות.

מכאן באה הקריאה "קריאת קודש" לכל נציגי הציבור, להתחזק בהשלמת החקיקה המסדירה את סמכות בתי הדין לדון במזונות הילדים.

"ואשיבה שפטיך כבראשנה, ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה"

הרב דוד יוסף, נשיא בית הדין הגדול.

עד כאן האיגרת הראשונה.

להלן האיגרת השנייה, מיום כ"ח בתמוז תשפ"ה, שנשלחה בעקבות פסק הדין שניתן על ידינו ביום כ"ד בתמוז תשפ"ה (20/7/25) בתיק 1495176/4:

"בס"ד

לכבוד

מרנן דייני ישראל שליט"א, די בכל אתר ואתר

שלום וישע רב

כידוע לכם פסיקת בג"ץ כרסמה בסמכות בתי הדין הרבניים לדון בעניין מזונות הילדים. אנו כואבים את המצב ומייחלים להחזרת הסמכות שנלקחה מבתי הדין.

מאז שניתנה הפסיקה, נעשו ניסיונות רבים לתיקון העוול. אך לצערי, עדיין לא הוסדרה בחקיקה סופית סמכות בתי הדין לדון בעניין מזונות הילדים. נישא תפילה לבורא עולם להרמת קרן התורה, בהשלמת החקיקה שתסדיר את השבת הסמכות לבתי הדין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אני קורא לנציגי הציבור המחוקקים, מכל הסיעות, להזדרז לתקן את העוול שנוצר ולהשלים באופן מידי את החקיקה הנחוצה להסדרת סמכות בתי הדין הרבניים לדון בעניין מזונות הילדים. הסמכות נצרכת לתועלת המתדיינים, אבות ואימהות כאחד, לסיום סכסוכי גירושין ביעילות ובמהירות, תוך מניעת עיגון.

עד להשלמת החקיקה אני פונה שוב לכל דייני ישראל בבקשה שלא ימהרו במתן החלטות המבטלות את סמכות בתי הדין לדון בעניין מזונות הילדים, בכריכה לתביעות גירושין, מתוך תקווה שעד לסיום ההליכים, תושלם החקיקה המסדירה את סמכות בתי הדין.

כמו כן בתי הדין מוסמכים לדון בעניין השבת הוצאות הילדים, יש לשקול לאמץ פרשנות רחבה למושג "השבת ההוצאות" וכך להמשיך במתן הסעדים הנדרשים בעניין הוצאות הילדים.

לאיגרת מצורף קטע מפסק דין שניתן בבית הדין הגדול ביום כ"ד בתמוז תשפ"ה (20/7/25), בו הובאה אמירת אגב חשובה בעניין היכולת לדון במזונות הילדים עד להשלמת תיקון החקיקה, כדלהלן:

"... אלא שלכאורה פסיקת בג"ץ מתייחסת אך ורק לאותם מקרים שנידונו בפניו ולא יכולה להיות כהנחיה גורפת להתנהלות בכלל התביעות בבתי הדין. אכן בדרך כלל בית הדין מכבד את הקביעות של בג"ץ, מתוך הנחה שאין מקום להעביר את המתדיינים דרך ארוכה עד לפסיקת בג"ץ בעניינם, כאשר לכאורה ברור מראש מה תהיה הפסיקה. אלא שבנידון דנן כלל לא ברור מה תהיה התוצאה הסופית, שכן הוגשה הצעת חוק לשינוי המצב, גם הוקמה על ידי הראשון לציון, נשיא בית הדין הרבני הגדול, ועדה לבחינת הפסיקה בעניין מזונות הילדים. לכן יש להמתין ולראות מה ילד יום, עד אשר יתבהר המצב המשפטי בעניין כריכת מזונות ילדים בבית הדין הרבני. בינתיים אין לבטל את סמכות בית הדין לדון במזונות הילדים מכח כריכה, בהתאם לאמור בסעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים..."

באותו פסק דין אמירת אגב נוספת בעניין הפרשנות הראויה למושג "השבת ההוצאות", כדלהלן:

עוד יש להעלות... מבלי לקבוע בשלב זה מסמרות בעניין, כי בית הדין מוסמך לדון בהשבת ההוצאות שמוציאה המשיבה עבור מזונות הילדים.. יתכן כי בהתאם לכך שיש לפרש את מושג 'החזר ההוצאות' בהקשרו הרחב, לכלל ההוצאות הצפויות לכלכלת הילדים, כל עוד מדובר בהוצאות שקיימת סבירות גבוהה לכך שאכן יצטרכו עבור הילדים... הגדרה מצמצמת של המושג "החזר ההוצאות" נאמרה בבג"ץ רק כאמירת אגב שאינה מחייבת...

הסבר אחר אינו אפשרי. שהרי אחרת, הדבר יעמוד בסתירה להלכה הוותיקה של בית המשפט העליון עצמו, אשר מעולם לא בוטלה, בעניין תכלית הכריכה בבית הדין שנקבעה בחוק... ויותר מכך, פרשנות אחרת אף תעמוד בסתירה לפסק דין שרגאי בעצמו.. ואם כריכת השבת מזונות ילדים לא תוכל לתת מענה להוצאות מזונות הילדים הצפויות אשר סביר להניח שיתחייבו בהם בעתיד, מה הועילו חכמים בתקנתם."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אני קורא לכבוד דייני ישראל לעיין בפסק הדין המצורף ולהפעיל שיקול דעת בעשיית שימוש באפשרויות העולות מפסק הדין, לצורך המשך פסיקת מזונות הילדים לעת עתה, עד להסדרת הסמכות המלאה בחקיקה.

ה' ישמע תפילתנו ונזכה במהרה להרמת קרן התורה, בהסדרת סמכות בתי הדין לדון בעניין מזונות הילדים ויתקיים בנו: "ואשיבה שפטיך כבראשנה, ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה"

הרב דוד יוסף,

הראשון לציון, נשיא בית הדין הגדול.

עד כאן האיגרת השנייה.

מקריאת האיגרות ופסקי הדין שצוטטו באיגרות ניתן להבין שעוד קודם לתיקון החקיקה היה על בית הדין להמשיך לדון בעניין מזונות הילדים. מכאן שקיימת טעות בשיקול הדעת של בית הדין האזורי שעה שקבע שאין לבית הדין סמכות לדון בעניין מזונות הילדים.

אנו מודים לבורא עולם על תיקון החקיקה וקיום דברי הנבואה "ואשיבה שפטיך כבראשנה". עתה ניתן לומר שסופו העיד על תחילתו ואכן צדקו דברי נשיא בית הדין הגדול באיגרותיו לדייני ישראל, כדברי התלמוד במסכת בבא בתרא (דף יב ע"א) "וחכם עדיף מנביא". בית הדין האזורי פעל שלא לפי ההנחיות של נשיא בית הדין הגדול ובכך התגלתה טעות בפסק הדין של בית הדין אזורי. אמנם ההחלטה של בית הדין האזורי קדמה לאיגרות, אך עדיין קיימת טעות בכך שלא נשקלו בפסק הדין השיקולים הראויים.

די בכך כדי לקבל את הערעור. אמנם קיימות סיבות נוספות בגללן יש לקבל את הערעור, גם ללא השינוי שבחקיקה. שכן גם במצב החוקי שקדם לפסיקה החדשה, לבית הדין הייתה סמכות להמשיך לדון במזונות הילדים, זאת מהטעמים הבאים:

תחולה רטרואקטיבית

לכאורה ללא אפשרות תיקון החקיקה, הצדק היה עם פסק הדין של בית הדין האזורי, זאת בהתאם לעיקרון שפסיקת בית המשפט העליון חלה לא רק לעתיד לבוא, אלא גם לגבי העבר, שכן פירושו של חוק אינו יוצר דין חדש, אלא חושף את הדין שהיה קיים מעיקרו, כך שלפרשנות החוק הנקבעת בפסיקה קיימת תחולה רטרואקטיבית.

אמנם קיימים חריגים לעיקרון התחולה הרטרואקטיבית של פרשנות העולה מהפסיקה. אין להחיל תחולה רטרואקטיבית כאשר היא תגרום לחוסר יציבות משפטית או לפגיעה באינטרס ציבורי רחב או לפגיעה קשה בהסתמכות.

בנידון דנן חברי יחדיו חריגים אלה, כמפורט לקמן. יש בכל אחד מהם לקבוע שלא תהיה כאן תחולה רטרואקטיבית וכל שכן בהצטרפם יחד.

יציבות משפטית

מתן תחולה רטרואקטיבית לפסיקה בג"ץ בתיק 5988/21, עלולה לגרום לחוסר יציבות משפטית. מערכת משפט זקוקה ליציבות. עשיית הצדק מושתתת על קיום הסדר במערכת השופטת. בתי הדין הינם חלק ממערכת המשפט במדינת ישראל, מערכת הזקוקה לסדר כדי לעשות צדק. בתי הדין עסקו בעניין מזונות הילדים משך שנים רבות כחלק ממערכת המשפט במדינת ישראל, כאשר המתדיינים משלמים את האגרות שנקבעו בחוק לקופה הציבורית. הפרקטיקה המעשית הייתה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ברורה, דיונים במזונות הילדים, מכוח כריכה, התנהלו מידי יום ביומו בכל בתי הדין שבמדינת ישראל, אלפי תיקים נפתחו, בהם התקיימו דיונים וניתנו פסקי דין לרוב. גדיעת הסמכות בפרשנות שיפוטית אינה יכולה להותיר את המערכת במצב של בוקה ומבולקה. ההיגיון מחייב שהפרשנות החדשה תגדיר את המצב המשפטי, עד לחקיקה אחרת, רק מכאן ולהבא אך לא ביחס לתקופת העבר, זאת בשל חוסר הסדר ואי היציבות שתגרום התחולה הרטרואקטיבית בה ימצא שיבטלו הליכים שהתקיימו משך שנים רבות ויבטלו אלפי פסקי דין והחלטות.

האינטרס הציבורי

התחולה הרטרואקטיבית תגרום לפגיעה באינטרס ציבורי רחב. ביטול כל פסקי הדין שניתנו בבתי הדין בעניין מזונות הילדים תגרום לנזק בלתי משוער הן לבעלי הדין והן למערכת הציבורית. בעלי הדין יצטרכו לשאת בעלויות מחודשות של קיום הליכים כפולים ולשאת בקושי הנפשי הנלווה לקיום ההליכים החוזרים. המערכת הציבורית תצטרך לממן הליכים מחודשים ותצטרך להקצות הרבה מאד זמן שיפוטי שהינו משאב יקר.

מלבד הנזק הכלכלי, הדבר יגרום לעומס בלתי נסבל על מערכת המשפט. המערכת הציבורית אף תצטרך להשיב את האגרות ששולמו ואולי תצטרך לפצות את המתדיינים על הנזקים שנגרמו מכפל ההליכים.

עיקרון ההסתמכות

שינוי הגדרת הסמכות מהפרקטיקה שנהגה משך שנים, יביא לפגיעה קשה בעיקרון ההסתמכות. מערכת המשפט בישראל הציגה בפני ציבור המתדיינים מצג לפיו לבתי הדין הרבניים סמכות לדון בעניין מזונות הילדים, וכך הייתה ההתנהלות המעשית בגיבוי המערכות הציבוריות. שינוי פתאומי "בכללי המשחק", יביא לפגיעה בהסתמכות על המצג, שהיה קיים משך שנים, מצד מערכת המשפט, לה שייכים בתי הדין.

בהיקבץ חריגים אלה, יש לקבוע שלפסיקת בג"ץ בתיק 5988/21 בתקופה בה הייתה רלוונטית, עד לתיקון החקיקה, לא הייתה תחולה רטרואקטיבית, זאת למען הסדר הציבורי ולמען טובת הציבור.

מהכלל אל הפרט

בנידון דנן התקיים הליך ארוך בבית הדין, בהתאם לפרקטיקה המשפטית שנהגה במערכת המשפטית של מדינת ישראל, שבתי הדין הינם חלק ממנה ובהתאם להחלטות שיפוטיות. ההליך התנהל משך מספר שנים ובו ניתנו החלטות רבות בעניין מזונות הילדים. ביטול כל ההחלטות ומחיקת ההליך, יפגע ביציבות המשפטית, יגרום לנזק כלכלי לצדדים ולציבור ויהיה כרוך בקושי רגשי לצדדים. הדבר אף פוגע בהסתמכות על המערכות הציבוריות. יש למנוע את העוול שיגרם מביטול כל ההחלטות שניתנו וממחיקת ההליך. משכך, גם אם החוק לא היה מתוקן, היה מקום לקבל את הערעור, ויש להורות על מתן תוקף לכל ההחלטות שניתנו בעניין מזונות הילדים ומדורם ולהורות על המשך ההתדיינות בבית הדין האזורי.

בנוסף, יש לכבד את בקשת המערערת שביקשה להעביר את הדיונים להרכב אחר, במקרה שהערעור יתקבל.

מדינת ישראל
בתי הדין הרבניים

נימוקים נוספים כאמירת אגב

על האמור יש להוסיף, למעלה מן הצורך, שתי אמירות אגב עליהן כבר כתבנו בארוכה בפסק הדין שניתן בתיק 1495176/4 ביום כ"ד בתמוז תשפ"ה (20/07/2025) ושהוזכרו באיגרת השנייה שצוטטה לעיל.

האחת, ביחס לשאלה האם הוראת בג"ץ יכולה להתקבל כהנחיה גורפת לכלל תביעות מזונות הילדים בבתי הדין או רק כהוראה לאותם מקרים שנידונו בפניו.

השנייה, ביחס לסמכות לדון בהשבת ההוצאות שמוציאה אם עבור מזונות ילדיה. כאשר יתכן שיש לפרש את מושג החזר ההוצאות בהקשרו הרחב, לכלל ההוצאות הצפויות לכלכלת הילדים, כל עוד מדובר בהוצאות שקיימת סבירות גבוהה לכך שאכן יצטרכו עבור הילדים.

הסמכות לדון בהחזר הוצאות

ע"פ נוסף ונבהיר כי הגדרה מצמצמת של המושג "החזר הוצאות" נאמרה בבג"ץ האמור רק כאמירת אגב שאינה מחייבת, כך גם עולה מהחלטת בית המשפט העליון, שצוטטה בפסק הדין האמור, בתיק 1495176/4. על כן יש לחזור למשמעות הראשונית והפשוטה של מושג "החזר ההוצאות" בו תמיד היה מוסמך בית הדין לדון. יש לקבוע שבכלל החזר ההוצאות כלולים כל אותן הוצאות שקרוב לוודאי יוצאו עבור הילדים.

על כן שגה בית הדין האזורי עת מחק את כל ההליך וביטל את כל ההחלטות שניתנו ולא המשיך לדון ולבחון לפחות את חלק החזר ההוצאות שמוציאה האם מתוך כלל מזונות הילדים. זאת גם אם לא הייתה עומדת האפשרות לתיקון החקיקה.

אין פסיקת הוצאות.

הכרעה

לאור האמור מחליט בית הדין:

- א. הערעור מתקבל.
- ב. כל ההחלטות שניתנו בעניין מזונות הילדים, עומדות בתוקף.
- ג. בית הדין האזורי בפתח תקוה, בהרכב אחר, ימשיך לעסוק במזונות הילדים.
- ד. מתוך הודיה לבורא עולם, המצב כיום הוא שלבתי הדין הרבניים בישראל נתונה הסמכות לדון, אגב כריכה לתביעת גירושין, בכל ענייני מזונות הילדים.
- ה. אין פסיקת הוצאות.
- ו. המזכירות תחזיר למערערת את דמי הפיקדון שהופקד לצורך שמיעת הערעור.
- ז. העתק יועבר לבית הדין בפתח תקוה.
- ח. ניתן לפרסם את פסק הדין לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום כ"ט במרחשון התשפ"ו (20/11/2025).

הרב מאיר פרימן

הרב מימון נהרי

הרב דוד יוסף – נשיא

עוֹתָק זֶה עָשׂוּי לִהְיוֹת שִׁנּוּי וְתִקּוּנֵי עֲרִיכָה